

Parlamentul
Republicii Moldova

Deputat în Parlamentul
Republicii Moldova

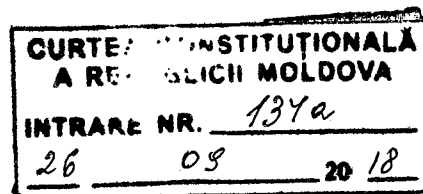
nr. MG 18

26 septembrie 2018

Curtea Constituțională a Republicii Moldova
mun. Chișinău, str. A. Lăpușneanu nr. 28, MD-2004

SESIZARE

prezentată în conformitate cu articolul 25 lit. g) din Legea nr. 317-XIII din 13 decembrie
1994 cu privire la Curtea Constituțională și articolele 38 alin.(l) lit. g) și 39 din Codul
Jurisdicției Constituționale nr. 502-XIII din 16 iunie 1995

I. AUTORII SESIZĂRII

Deputați în Parlament:

Mihail Chirpă
Ion Cepșian
Roman Zoran
Ștefan Vlăs
Alina Zotea-Durnea
Cosoi Petru
Ion Apostol

II. OBIECTUL SESIZĂRII

Conform dispozițiilor art. 25 lit. g) din Legea cu privire la Curtea Constituțională și art. art. 38 alin. (1) lit. g), 39 din Codul jurisdicției constituționale, ce conferă subsemnaților calitatea procedurală de autori ai sesizării și ținând cont de dispozițiile art. 135 alin. (1) din Constituția Republicii Moldova, art. 4 alin. (1) lit. a) din Legea cu privire la Curtea Constituțională și art. art. 4 alin. (1) lit. a), 62 lit. a) din Codul jurisdicției constituționale, solicităm examinarea prezentei sesizări cu exercitarea, în raport cu prevederile art. art. 21, 25, 26, 54 din Constituția Republicii Moldova, a **controlului constituționalității următoarei dispoziții cuprinse în textul art. 185 alin. (1) din Codul de Procedură Penală al Republicii Moldova:**

„... învinuitul, inculpatul nu a recunoscut vina în comiterea infracțiunii”;

III. EXPUNEREA ARGUMENTELOR ADUSE ÎN SPRIJINUL SESIZĂRII

În baza art. VI, pct. 7 al Legii pentru modificarea unor acte legislative nr. 179 din 26.07.2018 (*în vigoare la 17.08.2018, data publicării în Monitorul Oficial al R. Moldova nr. 309-320 art. 498*) Codul de procedură penală al Republicii Moldova nr.122/2003 (republicat în Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 2013, nr.248–251, art. 699), cu modificările ulterioare, se modifică după cum urmează:

Articolul 185:

la alineatul (1), după textul “aplicarea arestării” se introduce textul: “*și în cazul infracțiunilor care, au fost săvârșite fără aplicarea constrângerii fizice sau psihice, nu s-au soldat cu cauzarea de prejudicii vieții și sănătății persoanei sau nu au fost săvârșite de un grup criminal organizat sau de o organizație criminală, învinuitul, inculpatul nu a recunoscut vina în comiterea infracțiunii*”;....

În consecință alineatul (1) al art.185 CPP RM, are următorul conținut:

Articolul 185. Arestarea preventivă

(1) Arestarea preventivă constă în deținerea învinuitului, inculpatului în stare de arest în locurile și în condițiile prevăzute de lege. Arestarea preventivă constituie o măsură excepțională și se dispune doar atunci când se demonstrează că alte măsuri nu sînt suficiente pentru a înlătura riscurile care justifică aplicarea arestării și în cazul infracțiunilor care, au fost săvîrșite fără aplicarea constrîngerii fizice sau psihice, nu s-au soldat cu cauzarea de prejudicii vieții și sănătății persoanei sau nu au fost săvîrșite de un grup criminal organizat sau de o organizație criminală, învinuitul, inculpatul nu a recunoscut vina în comiterea infracțiunii.

Textul art. 185 alin.(1) CPP RM “.....învinuitul, inculpatul nu a recunoscut vina în comiterea infracțiunii.” este unul neclar și imprevizibil în aplicare deoarece este în contradicție cu prevederile Constituției, CEDO și jurisprudenței CtEDO, precum și cu mai multe norme din CPP RM, care garantează dreptul la libertatea individuală, prezumția nevinovăției, dreptul la tăcere și la apărare.

Potrivit art.15 din Constituție, cetățenii Republicii Moldova beneficiază de drepturile și de libertățile consacrate prin Constituție și prin alte legi și au obligațiile prevăzute de acestea.

În baza art. 25 al Constituției Republicii Moldova, art. 5 al Convenției Europene pentru apărarea drepturilor omului și a libertăților fundamentale (CEDO) și art. 9 parag.1-5 al Pactului Internațional cu privire la Drepturile Civile și Politice, cât și ale prevederilor art.11 alin.(1) din Codul de procedură penală al Republicii Moldova, libertatea individuală și siguranța persoanei sunt inviolabile. Nimeni nu poate fi lipsit de libertatea sa, cu excepția cazurilor și în conformitate cu procedura prevăzută de lege. În cazul în care procedura prevăzută de legile naționale contravine reglementărilor cuprinse în tratatele internaționale la care Republica Moldova este parte, prioritate au reglementările cuprinse în tratatele internaționale. Jurisprudența Curții Europene a Drepturilor Omului (CtEDO), în conformitate cu articolul 4 din Constituția Republicii Moldova, este direct aplicabilă în sistemul de drept al Republicii Moldova, este obligatorie și are o forță constituțională.

Garantarea libertății persoanei a constituit una dintre preocupările continue ale legiuitorului nostru precum și a Curții Constituționale, motiv pentru care în prezent dispozițiile interne în materia protecției dreptului la libertate și siguranță individuală, consacrate în Constituție (art. 25) și Codul de procedură penală (art. 11), urmăresc satisfacerea exigențelor CEDO, care din momentul ratificării a devenit obligatorie în dreptul intern. Asemănător prevederilor constituționale, art. 5 din Convenție garantează în termeni preciși dreptul la libertate și siguranță al oricărei persoane. În completare, acest text prevede în mod expres și limitativ cazurile și condițiile în care este permisă limitarea libertății persoanei (art. 5 § 1 lit. a-f), precum și garanțiile recunoscute persoanelor private de libertate (art. 5 § 2-5).

Conform jurisprudenței CEDO, pentru ca o privare de libertate să corespundă exigențelor Convenției, aceasta trebuie să fie dispusă cu respectarea dispozițiilor substanțiale și procedurale din dreptul intern și să fie conformă cu scopul art. 5 de a proteja orice persoană împotriva arbitrarului. Astfel, nu este suficient ca o privațiune de libertate să fie în conformitate cu dreptul intern: să se conformeze noțiunii potențial mai largi de „legalitate” în sensul Convenției.

Deci, legalitatea unei măsuri privative de libertate nu se analizează doar prin raportare la normele de drept interne, ci și prin raportare la dispozițiile Convenției și scopul acestora. Cu toate că principiul conform căruia nici o detenție arbitrară nu poate fi compatibilă cu Convenția este

fundamental, Curtea nu a definit global atitudinile autorităților susceptibile de „arbitrar”, dar a dezvăluit, de la caz la caz, principiile cheie.

Un element important ce constituie o garanție contra arbitrarului este „calitatea” normelor juridice, sau altfel spus, necesitatea ca legea națională care autorizează privarea de libertate să fie clară și previzibilă.

În cauza *Paladii c. Moldovei* (cererea nr. 39806/05) hot. CtEDO din 10 martie 2009, par. 74, Curtea reiterează că *„atunci când este vorba de privarea de libertate, este deosebit de important ca principiul general al certitudinii juridice să fie respectat. Prin urmare, este esențial ca condițiile pentru privarea de libertate, prevăzute de legislația națională, să fie clar definite și ca însăși legislația să fie previzibilă atunci când este aplicată, încât ea să corespundă standardului de „legalitate” stabilit de Convenție*, (*Baranowski v. Poland*, § 52, și *Steel and Others v. the United Kingdom*, § 54).”

Mai mult decât atât, legea internă pertinentă, care înglobează atât dreptul scris, cât și pe cel nescris, trebuie să fie formulată cu o precizie suficientă pentru a permite persoanelor interesate, care pot apela, la nevoie, la sfatul unui specialist, să prevadă într-o măsură rezonabilă, consecințele care pot rezulta dintr-un act determinat (cauza *Wingrove c. Regatului Unit*, Hotărârea din 25 noiembrie 1996; cauza *Sunday Times c. Regatului Unit*, Hotărârea din 26 aprilie 1979). Adică, este evident faptul că, pentru a respecta legea, aceasta (adică legea) urmează a fi ***cunoscută și înțeleasă***, [s.a.] iar pentru a fi înțeleasă, legea trebuie să fie suficient de precisă, clară (*când nu generează interpretări neunivoce*) și previzibilă (*când permite persoanelor care cad sub incidența ei să-și ajusteze conduita socială, astfel încât să nu le fie lezat dreptul*). În acest curs de premise, devine evidentă legătura dintre principiul legalității și principiul securității juridice. Cerința „legalității” presupune că atât circumstanțele pe care se bazează acuzațiile aduse, cât și condițiile pentru aplicarea privării de libertate sunt, pe măsura posibilității, prevăzute de lege într-un mod clar, astfel încât legea să fie previzibilă în aplicare.

Cerința de legalitate nu este îndeplinită prin simpla respectare a dreptului intern relevant; trebuie ca dreptul intern să se conformeze el însuși Convenției, inclusiv principiilor generale enunțate sau implicate de aceasta (hot. CtEDO *Plesó c. Ungariei* pct. 59). Principiile generale implicate de Convenție la care face trimitere jurisprudența referitoare la art. 5 § 1 sunt principiul statului de drept și, conexe acestuia, principiul securității juridice, principiul proporționalității și principiul protecției împotriva arbitrarului, protecția împotriva arbitrarului reprezentând cu atât mai mult scopul art. 5 (hot. CtEDO *Simons c. Belgiei*, par. 32).

Pentru a îndeplini cerința de legalitate, detenția trebuie să aibă loc „potrivit căilor legale”, și ***anume să respecte normele de fond și de procedură ale dreptului intern*** [s.a.] (*Del Río Prada c. Spaniei*, par. 125) ***sau, după caz, ale dreptului internațional aplicabil*** [s.a.] (a se vedea, *Medvedyev și alții c. Franței*, pct. 79; *Toniolo c. San Marino și Italiei*, par. 46).

Curtea Europeană a relevat că, având în vedere impactul dramatic al privării de libertate asupra drepturilor fundamentale ale persoanei în cauză, în circumstanțele unei investigații în derulare, ***procedurile desfășurate în temeiul articolului 5 § 4 al Convenției trebuie, în principiu, să întrunească în cea mai mare măsură posibilă cerințele de bază ale unui proces echitabil*** [s.a.] (cauza *Shishkov v. Bulgaria*, hot. 9 ianuarie 2003, §77).

Prezumția de nevinovăție nu înseamnă însă că pe parcursul procesului penal nu ar putea fi luate măsuri procesuale împotriva celui cercetat. Ceea ce impune acest principiu este, pe de o parte,

că arestarea unei persoane nu înseamnă că la sfârșitul procesului aceasta va fi condamnată, ci că este posibilă orice soluție, inclusiv cea de achitare.¹

Persoana supusă unei măsuri preventive, în conformitate cu principiul prezumției de nevinovăție, se consideră nevinovată și trebuie tratată cu nepărtinire și umanism, în condiții ce nu cauzează suferințe fizice sau morale și nu înjosesc demnitatea persoanei.²

Prezumția de nevinovăție și dreptul la un proces echitabil sunt consacrate în articolele 47 și 48 din Carta drepturilor fundamentale a Uniunii Europene, art. 6 din Convenția europeană pentru apărarea drepturilor omului și a libertăților fundamentale (CEDO), articolul 14 din Pactul internațional cu privire la drepturile civile și politice (PIDCP) și art. 11 din Declarația Universală a Drepturilor Omului.

Potrivit articolului 21 din Constituție, orice persoană acuzată de un delict este prezumată nevinovată până când vinovăția sa va fi dovedită în mod legal, în cursul unui proces judiciar public, în cadrul căruia i s-au asigurat toate garanțiile necesare apărării sale. Dreptul la apărare este garantat de articolul 26 din Constituție.

Curtea Europeană a drepturilor Omului a statuat că dreptul la un proces echitabil (art. 6 al Convenției) include dreptul pentru orice acuzat în sens autonom, pe care art. 6 îi atribuie acestui termen, de a păstra tăcerea și de a nu încerca să contribuie la propria sa incriminare.

Legislația națională prevede atât dreptul la tăcere, cât și dreptul de a nu mărturisi împotriva altei persoane, în timp ce jurisprudența CtEDO stabilește, în baza garanțiilor prevăzute de art. 6, par.(1), că persoana acuzată de săvârșirea unei infracțiuni nu are obligația de a coopera activ cu autoritățile judiciare³. Obligarea persoanei de a da declarații care ar putea fi autoincriminatorii este contrară și art. 6 CEDO⁴.

CPP, în art. 21, asigură libertatea persoanei de a mărturisi împotriva sa ori împotriva rudelor sale apropiate, a soțului, soției, logodnicului, logodnicei sau să-și recunoască vinovăția. Pentru a se stabili dacă a fost încălcat dreptul de a nu se autoincrimina sau dreptul de a păstra tăcerea, ar trebui să se țină seama de interpretarea Curții Europene a Drepturilor Omului privind dreptul la un proces echitabil în temeiul CEDO.⁵

Deși art. 6 al Convenției Europene nu menționează în mod expres dreptul de a păstra tăcerea și una din componentele lui – dreptul de a nu contribui la propria incriminare, Curtea Europeană în jurisprudența sa a menționat că dreptul la un proces echitabil include și „dreptul pentru orice acuzat în sens autonom, de a păstra tăcerea și de a nu încerca să contribuie la propria incriminare” (cauza Funke c. Franța, 25 februarie 1993).

CtEDO menționează că garantarea acestui drept de norme internaționale este justificată, în special, de necesitatea de a proteja acuzatul împotriva abuzurilor din partea autorităților, ceea ce permite evitarea erorilor judiciare și într-un final asigurarea unui proces echitabil. Totodată,

¹ Pct. 84 Hotărârea CC RM nr.3 din 23.02.2016 privind excepția de neconstituționalitate a alineatelor (3), (5), (8) și (9) ale articolului 186 din Codul de procedură penală.

² Pct.85 Hotărârea CC RM nr.3 din 23.02.2016 privind excepția de neconstituționalitate a alineatelor (3), (5), (8) și (9) ale articolului 186 din Codul de procedură penală.

³ CtEDO, Yağcı și Sargın c. Turciei, 08.06.1995, §66.

⁴ CtEDO, Saunders c. Regatului Unit, 17.12.1996, §67-76, [http://hudoc.echr.coe.int/sites/eng/pages/search.aspx?i=001-58009#{"itemid":\["001-58009"\]}](http://hudoc.echr.coe.int/sites/eng/pages/search.aspx?i=001-58009#{)

⁵ Pct. 27 DIRECTIVA (UE) 2016/343 A PARLAMENTULUI EUROPEAN ȘI A CONSILIULUI din 9 martie 2016 privind consolidarea anumitor aspecte ale prezumției de nevinovăție și a dreptului de a fi prezent la proces în cadrul procedurilor penale

potrivit jurisprudenței Curții Europene, „dreptul de a păstra tăcerea nu este unul absolut” (cauza Weh vs. Austria, 8 iulie 2004). 38.

Pentru a stabili dacă esența dreptului de a tăcea și a privilegiului de a nu se autoincrimina a fost încălcată, instanța trebuie să țină cont de natura și gradul de constrângere utilizat pentru a obține mărturia, existența oricăror garanții de procedură corespunzătoare, precum și scopul utilizării materialelor dobândite în acest mod (cauza O’Halloran și Francis vs. Regatul Unit).

Curtea constituțională menționează că “Dreptul la tăcere constituie un element al dreptului la apărare ca parte a unui proces echitabil. 34. Articolul 14 pct.3 lit. g) din Pactul internațional cu privire la drepturile civile și politice garantează dreptul persoanei acuzate la tăcere. Orice persoană acuzată de comiterea unei infracțiuni penale are dreptul să nu fie silită să mărturisească împotriva sa sau să-și recunoască vinovăția.”⁶

În cauza Saundres c. Regatul Unit (17 decembrie 1996) CtEDO stabilește că scopul privilegiilor împotriva autoincriminării este, în viziunea Curții, de a-l proteja pe acuzat de acțiunile necorespunzătoare ale autorităților și, astfel, de a evita erorile judiciare. Dreptul la absența autoincriminării vizează, în primul rând, respectarea voinței persoanei acuzate de a păstra tăcerea și a presupune că în cauzele penale, acuzarea să fie făcută drept dovadă împotriva acuzatului, fără a obține probe prin metode coercitive sau opresive împotriva voinței acuzatului.

Chiar art. 6 al Convenției nu menționează în mod expres dreptul de a păstra tăcerea și una din componentele lui – dreptul de a nu contribui la propria incriminare, aceasta se dovedește totuși prin prezența lui în normele internaționale recunoscute, care se află în centrul noțiunii de proces echitabil, consacrat prin acest articol. În particular, dreptul de a nu contribui la propria incriminare presupune, că în cauza penală acuzația caută să-și întemeieze argumentația fără a recurge la elemente probante, obținute prin constrângere sau presiuni, în pofida voinței acuzatului. În doctrină s-a arătat, pe bună dreptate, că organele de urmărire sunt obligate, imediat după constatarea săvârșirii infracțiunii flagrante, să îl informeze pe făptuitor despre drepturile apărării, printre care și dreptul la tăcere. Acest drept este strâns legat de principiul prezumției de nevinovăție consacrat în art. 6 (2) din Convenție. Totodată, dreptul de a nu se incrimina personal se referă, în primul rând, la respectarea hotărârii unui acuzat de a păstra tăcerea.

Într-un șir de cazuri legate de conduita interogatoriilor de poliție, judecătorii de la Strasbourg au constatat încălcări ale art. 6; anume: când declarațiile de incriminare obținute de la un suspect, acesta fiind privat de orice contact cu exteriorul în condiții de detenție opresivă și fără acces la un avocat, fuseseră utilizate în cadrul procesului. În cauza Heaney și McGuinness c. Irlanda (21 decembrie 2000), Curtea a adoptat chiar o poziție identică față de declarațiile sau probele obținute conform unor metode discutabile fără a ține cont de utilizarea lor în fața tribunalului, *caz în care reclamanții au obținut informații contradictorii cu privire la drepturile lor în timpul interogatoriilor efectuate de poliție, fapt ce i-a constrâns să renunțe la dreptul lor de a păstra tăcerea.* [s.a.]

CtEDO a concluzionat în cauza Teixeira de Castro c. Portugalia (9 iunie 1998) că există o legătură între declarațiile de recunoaștere a vinovăției obținute prin constrângere și concluziile defavorabile extrase prin metode ilegale de la un suspect, încălcându-i-se astfel dreptul său de a

⁶ P.33, 34 Hotărârea nr.28 din 18.11.2014 pentru controlul constituționalității articolului 234 din Codul contravențional al Republicii Moldova (sanționarea contravențională a proprietarului vehiculului pentru necomunicarea identității persoanei căreia i-a încredințat conducerea) (Sesizarea 53a/2014-10-03,)

păstra tăcerea. CtEDO a constatat încălcarea art. 6.2 în cazul când instanța a recunoscut vinovăția reclamanților pe motiv că aceștia au refuzat să răspundă la întrebările poliției (cauza Heaney și McGuinness c. Irlanda (21 decembrie 2000)). Chiar dacă reclamantul nu a fost sancționat penal pentru refuzul de a răspunde la întrebări, s-a constatat încălcarea art. 6.2 al Convenției din momentul în care poliția ***i-a comunicat informații contradictorii sau obscure cu privire la dreptul său de a păstra tăcerea***, [s.a.] mai ales dacă la interogatorii nu a participat avocatul acestuia (cauza Averill c. Regatul Unit, 6 iunie 2000).

Procedura penală a Republicii Moldova, pe lângă art. 21 CPP conține norme concludente care ar avea sarcina protejării dreptului la tăcere. Astfel, art. 66 CPP prevede totalitatea de drepturi ale bănuțului, printre care se evidențiază și dreptul de a-și cunoaște drepturile, dreptul de a nu mărturisi împotriva sa, precum și dreptul de a primi de la organul de urmărire explicații asupra tuturor drepturilor sale. Reglementând procedura de audiere a învinuțului, art. 104 CPP, indică, dacă bănuțului, învinuțului acceptă să facă declarații, acesta este întebat dacă recunoaște bănuțala sau învinuțala, și dacă recunoaște, atunci lui i se propune să facă în scris explicații asupra acesteia, iar dacă bănuțului, învinuțului nu poate scrie sau refuză să scrie personal declarația, aceasta se consemnează în procesul-verbal de către persoana care efectuează audierea. Pot fi distinse câteva componente ale dreptului de a tăcea și a nu mărturisi împotriva sa (art. 66 alin. (2) pct. 2) CPP). În baza acestui drept, învinuțului și inculpatul trebuie să fie informat de către organul de urmărire penală asupra faptului că este liber de a depune declarații referitor la fapta care a constituit obiectul acuzației. Persoana acuzată trebuie să dispună de oportunitatea de a decide care date să comunice organului de urmărire și instanței, pornind de la interesele sale. Învinuțului, ulterior, nu i se poate imputa împiedicarea la stabilirea adevărului, crearea unor obstacole împotriva justiției etc.. Acuzatul trebuie să dispună de dreptul de a fi avertizat referitor la consecințele care pot surveni în urma declarațiilor sale; cu alte cuvinte, acuzatului trebuie să i se atragă atenția asupra faptului că ceea ce declară poate fi folosit împotriva sa. Obligația de a avertiza învinuțului trebuie pusă în fața organului de urmărire. Bănuțului sau învinuțului trebuie să aibă posibilitatea de a primi explicații atât din partea organului de urmărire penală, cât și din partea apărătorului referitor la semnificația dreptului la tăcere și la riscul de a face declarații. De reținut că declarațiile bănuțului sau învinuțului vor putea fi folosite împotriva lor în măsura în care conținutul lor se coroborează cu alte fapte și împrejurări ce rezultă din probe existente în cauză.

Pe de altă parte, atunci când aplică o măsură preventivă, judecătorul nu va pune în discuție chestiunea privind vinovăția persoanei bănuțite de a fi comis o infracțiune, ci numai dacă sunt probe sau informații suficiente din care să reiasă bănuțala că acea persoană a comis acea faptă.⁷

În cauza Cebotari c. Moldovei (nr 35615/06, hot. CtEDO, 13.11.2007) este menționat Reclamantul a declarat că el a fost reținut deoarece a refuzat să facă declarații care i s-au cerut de ofițerul de urmărire penală și pentru ai obliga să facă astfel de declarații. (par. 33). El a menționat că arestarea sa a fost arbitrară și că Guvernul nu a contestat faptul că un ofițer de urmărire penală a condiționat eliberarea lui de faptul că el trebuia să dea declarațiile dorite de Guvern și a conchis că faptele acestei cauze erau foarte similare celor din cauza Gusinskiy v. Russia (nr. 70276/01, ECHR 2004-IV) (par.47) Curtea subliniază în această privință că, în lipsa unei bănuțeli rezonabile, reținerea sau arestarea unei persoane nu trebuie impuse niciodată cu scopul de a o determina să-și recunoască vina sau să dea declarații împotriva altor persoane sau pentru a obține fapte sau

⁷ Pct. 84 Hotărârea nr.3 din 23.02.2016 privind excepția de neconstituționalitate a alineatelor (3), (5), (8) și (9) ale articolului 186 din Codul de procedură penală.

informații, care ar putea constitui drept bază pentru bănuiala rezonabilă împotriva acesteia. (par.48)

În cauza Tiron c. României, (Cererea nr. 17689/03), hot. din 07.04.2009, Curtea Europeană este în special afectată de refuzul instanțelor naționale de a dispune punerea în libertate a reclamantului din cauza atitudinii sale din timpul instrumentării de a nu recunoaște anumite fapte (a se vedea supra, pct. 11, 13 și 14). CtEDO reamintește în par.43, nu numai că acest motiv nu poate justifica o măsură privativă de libertate, dar aduce atingere drepturilor de a nu face declarații și de a nu contribui la propria incriminare, astfel cum sunt garantate de art. 6 din Convenție [Țurcan împotriva Moldovei, nr. 39835/05, pct. 51, 23 octombrie 2007 și, mutatis mutandis, Jalloh împotriva Germaniei (GC), nr. 54810/00, pct. 100, CEDO 2006-IX].

În cauza Țurcan c. Moldovei, (Cererea nr. 39835/05), hot. din 23.10.2007, Curtea este, în special, frapată de motivele pentru deținerea lui D.T. începând cu 8 noiembrie 2005 (a se vedea paragrafele 23 et seq. de mai sus), și anume că el a refuzat să divulge acușării numele martorilor care puteau dovedi nevinovăția sa în proces. Ea consideră că acest lucru nu numai că nu poate constitui un temei pentru arestarea unei persoane, dar este și o încălcare a dreptului unui acuzat de a păstra tăcerea, garantat de articolul 6 al Convenției (a se vedea, printre multe altele, *Jalloh v. Germany* [GC], nr. 54810/00, § 100, ECHR 2006-...). (par.51)

Astfel, așa cum rezultă din cele prezentate mai sus, dar și din bogata jurisprudență a Curții Europene, întregul text al art. 5 din Convenție gravitează în jurul unui singur scop și anume protecția libertății și siguranței persoanei împotriva arestărilor și deținerilor arbitrare. În acest sens s-a arătat că o privațiune de libertate va fi considerată inacceptabilă dacă ea constituie un mijloc de *interferență cu alte drepturi și libertăți garantate de Convenție sau dacă ea se bazează pe o lege aplicată arbitrar sau care poate fi considerată deficientă*.

În baza art. 5 § 1 lit. c) CEDO, distingem patru temeiuri care pot justifica aplicarea sau prelungirea arestării preventive:

- 1) riscul ca persoana să se eschiveze de la răspunderea penală;
- 2) riscul de a împiedica buna desfășurare a justiției;
- 3) prevenirea săvârșirii de către persoană a unei noi infracțiuni;
- 4) riscul că punerea în libertate a persoanei va cauza dezordine publică.

Aceste temeiuri nu urmează a fi întrunite cumulativ, fiind suficientă prezența unui singur temei pentru a aplica arestul preventiv.

În mod firesc, la adoptarea hotărârii privind aplicarea detenției, instanțele naționale trebuie să aplice standardele impuse de Convenția Europeană: legalitatea detenției; existența unei bănuieli rezonabile; prezența unui risc; proporționalitatea, rezonabilitatea și necesitatea aplicării detenției și, în sfârșit, posibilitatea aplicării măsurilor alternative detenției.⁸

În conformitate cu prevederile art. 25 alin. (2) din Constituția RM, Percheziționarea, reținerea sau arestarea unei persoane sînt permise numai în cazurile și cu *procedura prevăzute de lege*.

Considerăm că dispozițiile criticate din art. 185 alin. (1) CPP RM nu se înscriu în limita cerințelor *procedurii prevăzută de lege* deoarece condiția de *nerecunoaștere a vinovăției impusă pentru aplicarea arestării preventive* este una arbitrară fiind în contradicție cu standardele

⁸ Hotărâre nr.3 din 23.02.2016 privind excepția de neconstituționalitate a alineatelor (3), (5), (8) și (9) ale articolului 186 din Codul de procedură penală.

internaționale, normele constituționale și din CPP RM care ocrotesc drepturile și libertățile fundamentale, inerente unui proces echitabil în sensul art. 6 CtEDO - prezumția nevinovăției, dreptul la tăcere și apărare.

Cazurile și condițiile în care este permisă limitarea libertății persoanei – aplicarea arestului preventive – art. 5 § 1 lit. c) CEDO precum și garanțiile recunoscute persoanelor private de libertate în art. 5 § 2-5 CEDO sânt garantate de prevederile art. art. 11, 176, 177, 185 alin.(2) - (4), 186, 308 CPP RM. CEDO nu condiționează legalitatea detenției prin subminarea altor drepturi cum ar fi dreptul la tăcere și la apărare.

Învinuitul sau inculpatul față de care este înaintat demers de aplicare a arestului preventiv, atunci când este audiat asupra faptei incriminate este în drept în baza art. 66 alin.1 pct.8) CPP RM să facă declarații sau să refuze de ale face. Astfel, în baza art. 8 alin. (2), 21, 66, 104 alin.(2), 277 alin.(2), 366 alin.(3), 367 alin.(1) CPP RM, organul de urmărire penală trebuie să informeze persoana reținută înainte de a face declarații că: 1. are dreptul să facă declarații sau să refuze de a le face; 2. dacă refuză să dea declarații, nu va suferi nicio consecință defavorabilă; 3. dacă va da declarații, acestea vor putea fi folosite ca mijloace de probă împotriva sa; 4. poartă răspundere doar pentru declarațiile în care a făcut un denunț intenționat fals, precum că infracțiunea a fost săvârșită de o persoană care nu a avut nicio atribuție la săvârșirea ei, și pentru declarațiile false făcute sub jurământ; 5. exercitarea drepturilor de care dispune sau renunțarea la aceste drepturi nu poate fi interpretată în detrimentul său și nu poate avea consecințe nefavorabile pentru ea.

Învinuitul sau inculpatul în procesul penal ar putea să facă declarații sau să refuze a le face. Nu în toate cazurile învinuiții fac declarații prin care recunosc faptele incriminate. În baza prevederilor art. 185 alin. (1) CPP RM, atunci când învinuitul sau inculpatul refuză a da declarații precum și în cazul când prin declarațiile sale, învinuitul sau inculpatul nu recunoaște că a comis faptele incriminate, instanța de judecată ar putea să motiveze arestul și pe motivul că acesta nu **recunoaște vinovăția**.

Deși dreptul la tăcere nu este un drept absolut, totuși acesta nu poate fi limitat în caz de aplicare a unei măsuri privative de libertate, așa cum rezultă din prevederile art. 185 alin.1 CPP RM. CEDO, jurisprudența CtEDO și Constituția RM nu condiționează aplicarea arestului preventiv de recunoașterea sau nerecunoașterea vinovăției și nu conțin prevederi privind restrângerea dreptului la tăcere. Astfel prevederile criticate din art. 185 alin.1 CPP RM, ar putea transforma aretarea preventive dintr-o măsură excepțională în una aplicată arbitrar.

În baza prevederilor art.54 alin.2 din Constituția RM (2) *Exercițiul drepturilor și libertăților nu poate fi supus altor restrângeri decât celor prevăzute de lege, care corespund normelor unanim recunoscute ale dreptului internațional și sînt necesare în interesele securității naționale, integrității teritoriale, bunăstării economice a țării, ordinii publice, în scopul prevenirii tulburărilor în masă și infracțiunilor, protejării drepturilor, libertăților și demnității altor persoane, împiedicării divulgării informațiilor confidențiale sau garantării autorității și imparțialității justiției.*

Conform prevederilor art. 2 alin. (2) CPP RM: (2) *Principiile generale și normele dreptului internațional și ale tratatelor internaționale la care Republica Moldova este parte constituie elemente integrante ale dreptului procesual penal și nemijlocit dau naștere drepturilor și libertăților omului în procesul penal.* Potrivit alin. (3) al aceluiași articol: (3) Constituția Republicii Moldova *are supremație asupra legislației procesuale penale naționale. Nici o lege care*

reglementează desfășurarea procesului penal nu are putere juridică dacă este în contradicție cu Constituția.

Având în vedere cele expuse considerăm că prevederile art. 185 alin. (1) CPP RM: *...inculpatul nu a recunoscut vina în comiterea infracțiunii...* citită în contextul alin. (1) al art. 185 CPP RM, nu întrunește cerința de legalitate în sensul art. 5 CEDO, limitează prezumția nevinovăției, dreptul la tăcere și la apărare, fiind în contradicție cu prevederile art. art. 21, 25 alin. (2), 26, 54 alin. (2) din Constituția RM.

IV. EXPUNEREA CERINTELOR AUTORILOR SESIZĂRII

În contextul celor expuse și în temeiul normelor solicitate ținând cont că circumstanțele de fapt și de drept expuse ridică probleme de drept, solicităm respectuos înaltei Curți de Jurisdicție Constituțională:

1. primirea spre examinare și declararea admisibilă a prezentei sesizări;
2. emiterea unei hotărâri privind declararea neconstituționalității dispoziției „**...învinuitul, inculpatul nu a recunoscut vina în comiterea infracțiunii**” cuprinse în textul art. 185 alin. (1) din Codul de procedură penală al Republicii Moldova.

V. LEGISLAȚIA PERTINENTĂ:

Constituția Republicii Moldova:

Articolul 4

Drepturile și libertățile omului

(1) Dispozițiile constituționale privind drepturile și libertățile omului se interpretează și se aplică în concordanță cu Declarația Universală a Drepturilor Omului, cu pactele și cu celelalte tratate la care Republica Moldova este parte.

(2) Dacă există neconcordanțe între pactele și tratatele privitoare la drepturile fundamentale ale omului la care Republica Moldova este parte și legile ei interne, prioritate au reglementările internaționale.

Articolul 21

Prezumția nevinovăției

Orice persoană acuzată de un delict este prezumată nevinovată până când vinovăția sa va fi dovedită în mod legal, în cursul unui proces judiciar public, în cadrul căruia i s-au asigurat toate garanțiile necesare apărării sale.

Articolul 25

Libertatea individuală și siguranța persoanei

- (1) Libertatea individuală și siguranța persoanei sînt inviolabile.
- (2) Percheziționarea, reținerea sau arestarea unei persoane sînt permise numai în cazurile și cu procedura prevăzute de lege.
- (3) Reținerea nu poate depăși 72 de ore.

(4) Arestarea se face în temeiul unui mandat, emis de judecător, pentru o durată de cel mult 30 de zile. Asupra legalității mandatului se poate depune recurs, în condițiile legii, în instanța judecătorească ierarhic superioară. Termenul arestării poate fi prelungit numai de către judecător sau de către instanța judecătorească, în condițiile legii, cel mult pînă la 12 luni.

(5) Celui reținut sau arestat i se aduc de îndată la cunoștință motivele reținerii sau ale arestării, iar învinuirea - în cel mai scurt termen; motivele reținerii și învinuirea se aduc la cunoștință numai în prezența unui avocat, ales sau numit din oficiu.

(6) Eliberarea celui reținut sau arestat este obligatorie dacă motivele reținerii sau arestării au dispărut.

Articolul 26 **Dreptul la apărare**

(1) Dreptul la apărare este garantat.

(2) Fiecare om are dreptul să reacționeze independent, prin mijloace legitime, la încălcarea drepturilor și libertăților sale.

(3) În tot cursul procesului, părțile au dreptul să fie asistate de un avocat, ales sau numit din oficiu.

(4) Amestecul în activitatea persoanelor care exercită apărarea în limitele prevăzute se pedepsește prin lege.

Articolul 54 **Restrîngerea exercițiului unor drepturi sau** **al unor libertăți**

(1) În Republica Moldova nu pot fi adoptate legi care ar suprima sau ar diminua drepturile și libertățile fundamentale ale omului și cetățeanului.

(2) Exercițiul drepturilor și libertăților nu poate fi supus altor restrîngeri decît celor prevăzute de lege, care corespund normelor unanim recunoscute ale dreptului internațional și sînt necesare în interesele securității naționale, integrității teritoriale, bunăstării economice a țării, ordinii publice, în scopul prevenirii tulburărilor în masă și infracțiunilor, protejării drepturilor, libertăților și demnității altor persoane, împiedicării divulgării informațiilor confidențiale sau garantării autorității și imparțialității justiției.

(3) Prevederile alineatului (2) nu admit restrîngerea drepturilor proclamate în articolele 20-24.

(4) Restrîngerea trebuie să fie proporțională cu situația care a determinat-o și nu poate atinge existența dreptului sau a libertății.

Codul de procedură penală a Republicii Moldova

Articolul 11. Inviolabilitatea persoanei

(1) Libertatea individuală și siguranța persoanei sînt inviolabile.

(2) Nimeni nu poate fi reținut și arestat decît în cazurile și în modul stabilit de prezentul cod.

(3) Privarea de libertate, arestarea, internarea forțată a persoanei într-o instituție medicală sau trimiterea ei într-o instituție educațională specială se permit numai în baza unui mandat de arestare sau a unei hotărîri judecătorești motivate.

(4) Reținerea persoanei pînă la emiterea mandatului de arestare nu poate depăși 72 de ore.

(5) Persoanei reținute sau arestate i se aduc imediat la cunoștință drepturile sale și motivele reținerii sau arestării, circumstanțele faptei, precum și încadrarea juridică a acțiunii de săvîrșirea căreia ea este bănuită sau învinuită, în limba pe care o înțelege, în prezența unui apărător ales sau a unui avocat care acordă asistență juridică garantată de stat.

(6) Organul de urmărire penală sau instanța judecătorească este obligată să elibereze imediat orice persoană deținută ilegal sau dacă temeiurile reținerii ori arestării au decăzut.

(7) Percheziția, examinarea corporală, precum și alte acțiuni procesuale care aduc atingere inviolabilității persoanei, pot fi efectuate fără consimțămîntul persoanei sau al reprezentantului ei legal numai în condițiile prezentului cod.

(8) Orice persoană reținută sau arestată trebuie tratată cu respectarea demnității umane.

(9) În timpul desfășurării procesului penal, nimeni nu poate fi maltratat fizic sau psihic și sînt interzise orice acțiuni și metode care creează pericol pentru viața și sănătatea omului, chiar și cu acordul acestuia, precum și pentru mediul înconjurător. Persoana reținută, arestată preventiv nu poate fi supusă violenței, amenințărilor sau unor metode care ar afecta capacitatea ei de a lua decizii și de a-și exprima opiniile.

Declarația universală a drepturilor omului

Articolul 11

1. Orice persoană acuzată de un delict este prezumată nevinovată pînă când vinovăția sa va fi dovedită în mod legal în cursul unui proces public în cadrul căruia i s-au asigurat toate garanțiile necesare apărării sale.

2. Nimeni nu va fi condamnat pentru acțiuni sau omisiuni care, în momentul în care au fost comise, nu constituiau un act delictuos potrivit dreptului național sau internațional. De asemenea, nu se va aplica nici o pedeapsă mai aspră decît aceea care era aplicabilă în momentul în care a fost comis actul delictuos.

Carta drepturilor fundamentale a Uniunii Europene

Articolul 47

Dreptul la o cale de atac eficientă și la un proces echitabil

Orice persoană ale cărei drepturi și libertăți garantate de dreptul Uniunii sunt încălcate are dreptul la o cale de atac eficientă în fața unei instanțe judecătorești, în conformitate cu condițiile stabilite de prezentul articol.

Orice persoană are dreptul la un proces echitabil, public și într-un termen rezonabil, în fața unei instanțe judecătorești independente și imparțiale, constituită în prealabil prin lege. Orice persoană are posibilitatea de a fi consiliată, apărută și reprezentată.

Asistența juridică gratuită se acordă celor care nu dispun de resurse suficiente, în măsura în care aceasta este necesară pentru a-i asigura accesul efectiv la justiție.

Articolul 48

Prezumția de nevinovăție și dreptul la apărare

(1) Orice persoană acuzată este prezumată nevinovată până ce vinovăția va fi stabilită în conformitate cu legea.

(2) Oricărei persoane acuzate îi este garantată respectarea dreptului la apărare.

Convenția pentru apărarea drepturilor omului și a libertăților fundamentale

Articolul 5. Dreptul la libertate și la siguranță

1. Orice persoană are dreptul la libertate și la siguranță. Nimeni nu poate fi lipsit de libertatea sa, cu excepția următoarelor cazuri și potrivit căilor legale:

a) dacă este deținut legal pe baza condamnării pronunțate de către un tribunal competent;

b) dacă a făcut obiectul unei arestări sau al unei dețineri legale pentru nesupunerea la o hotărîre pronunțată, conform legii, de către un tribunal ori în vederea garantării executării unei obligații prevăzute de lege;

c) dacă a fost arestat sau reținut în vederea aducerii sale în fața autorității judiciare competente, atunci cînd există motive verosimile de a bănui că a săvîrșit o infracțiune sau cînd există motive temeinice de a crede în necesitatea de a-l împiedica să săvîrșescă o infracțiune sau să fugă după săvîrșirea acesteia;

d) dacă este vorba de detenția legală a unui minor, hotărîită pentru educația sa sub supraveghere sau despre detenția sa legală, în scopul aducerii sale în fața autorității competente;

e) dacă este vorba despre detenția legală a unei persoane susceptibile să transmită o boală contagioasă, a unui alienat, a unui alcoolic, a unui toxicoman sau a unui vagabond;

f) dacă este vorba despre arestarea sau detenția legală a unei persoane pentru a o împiedica să pătrundă în mod ilegal pe teritoriu sau împotriva căreia se află în curs o procedură de expulzare ori de extrădare.

2. Orice persoană arestată trebuie să fie informată, în termenul cel mai scurt și într-o limbă pe care o înțelege, asupra motivelor arestării sale și asupra oricărei acuzații aduse împotriva sa.

3. Orice persoană arestată sau deținută, în condițiile prevăzute de paragraful 1 lit. c) din prezentul articol, trebuie adusă de îndată înaintea unui judecător sau a altui magistrat împuternicit prin lege cu exercitarea atribuțiilor judiciare și are dreptul de a fi judecată într-un termen rezonabil sau eliberată în cursul procedurii. Punerea în libertate poate fi subordonată unei garanții care să asigure prezentarea persoanei în cauză la audiere.

4. Orice persoană lipsită de libertatea sa prin arestare sau deținere are dreptul să introducă un recurs în fața unui tribunal, pentru ca acesta să statueze într-un termen scurt asupra legalității deținerii sale și să dispună eliberarea sa dacă deținerea este ilegală.

5. Orice persoană care este victimă unei arestări sau a unei dețineri în condiții contrare dispozițiilor acestui articol are dreptul la reparații.

Articolul 6. Dreptul la un proces echitabil

1. Orice persoană are dreptul la judecarea în mod echitabil, în mod public și într-un termen rezonabil a cauzei sale, de către o instanță independentă și imparțială, instituită de lege, care va hotărî fie asupra încălcării drepturilor și obligațiilor sale cu caracter civil, fie asupra temeiniciei oricărei acuzații în materie penală îndreptate împotriva sa. Hotărîrea trebuie să fie pronunțată în mod public, dar accesul în sala de ședință poate fi interzis presei și publicului pe întreaga durată a procesului sau a unei părți a acestuia în interesul moralității, al ordinii publice ori al securității naționale într-o societate democratică, atunci cînd interesele minorilor sau protecția vieții private

a părților la proces o impun, sau în măsura considerată absolut necesară de către instanță atunci când, în împrejurări speciale, publicitatea ar fi de natură să aducă atingere intereselor justiției.

2. Orice persoană acuzată de o infracțiune este prezumată nevinovată pînă ce vinovăția sa va fi legal stabilită.

3. Orice acuzat are, în special, dreptul:

a) să fie informat, în termenul cel mai scurt, într-o limbă pe care o înțelege și în mod amănunțit, asupra naturii și cauzei acuzației aduse împotriva sa;

b) să dispună de timpul și de înlesnirile necesare pregătirii apărării sale;

c) să se apere el însuși sau să fie asistat de un apărător ales de el și, dacă nu dispune de mijloace necesare pentru a plăti un apărător, să poată fi asistat în mod gratuit de un avocat din oficiu, atunci când interesele justiției o cer;

d) să întrebe sau să solicite audierea martorilor acuzării și să obțină citarea și audierea martorilor apărării în aceleași condiții ca și martorii acuzării;

e) să fie asistat în mod gratuit de un interpret, dacă nu înțelege sau nu vorbește limba folosită la audiere.

Pactului Internațional cu privire la drepturile civile și politice

Articolul 9

1. Orice individ are dreptul la libertate și la securitatea persoanei sale. Nimeni nu poate fi arestat sau deținut în mod arbitrar. Nimeni nu poate fi privat de libertatea sa decât pentru motivele legale și în conformitate cu procedura prevăzută de lege.

2. Orice individ arestat va fi informat, în momentul arestării sale, despre motivele acestei arestări și va fi înștiințat, în cel mai scurt timp, de orice învinuire care i se aduce.

3. Orice individ arestat sau deținut pentru comiterea unei infracțiuni penale va fi adus, în termenul cel mai scurt, în fața unui judecător sau a unei alte autorități împuternicite prin lege să exercite funcțiuni judiciare și va trebui să fie judecat într-un interval rezonabil sau să fie eliberat. Detențiunea persoanelor care urmează a fi trimise în judecată nu trebuie să constituie regulă, dar punerea în libertate poate fi subordonată unor garanții asigurând înfățișarea lor la ședințele de judecată, pentru toate celelalte acte de procedură și, dacă este cazul, pentru executarea hotărârii.

4. Oricine a fost privat de libertate prin arestare sau detențiune are dreptul de a introduce recurs în fața unui tribunal, pentru ca acesta să hotărască neîntârziat asupra legalității detențiunii sale și să ordone eliberarea sa, dacă detențiunea este ilegală.

5. Orice individ care a fost victima unei arestări sau detențiuni ilegale are drept la o despăgubire.

Articolul 14

1. Toți oamenii sunt egali în fața tribunalelor și curților de justiție. Orice persoană are dreptul ca litigiul în care se află să fie examinat în mod echitabil și public de către un tribunal competent, independent și imparțial, stabilit prin lege, care să decidă fie asupra temeiniciei oricărei învinuiri penale îndreptate împotriva ei, fie asupra contestațiilor privind drepturile și obligațiile sale cu caracter civil. Ședința de judecată poate fi declarată secretă în totalitate sau pentru o parte a desfășurării ei, fie în interesul bunelor moravuri, al ordinii publice sau al securității naționale

într-o societate democratică, fie dacă interesele vieții particulare ale părților în cauză o cer, fie în măsura în care tribunalul ar socoti acest lucru ca absolut necesar, când datorită circumstanțelor speciale ale cauzei, publicitatea ar dăuna intereselor justiției; cu toate acestea, pronunțarea oricărei hotărâri în materie penală sau civilă va fi publică, afară de cazurile când interesul minorilor cere să se procedeze altfel sau când procesul se referă la diferende matrimoniale ori la tutela copiilor.

2. Orice persoană acuzată de comiterea unei infracțiuni penale este prezumată a fi nevinovată cât timp culpabilitatea sau nu a fost stabilită în mod legal.

3. Orice persoană acuzată de comiterea unei infracțiuni penale are dreptul, în condiții de deplină egalitate, la cel puțin următoarele garanții:

a) să fie informată în cel mai scurt termen, într-o limbă pe care o înțelege și în mod detaliat, despre natura și motivele acuzației ce i se aduce;

b) să dispună de timpul și de înlesnirile necesare pregătirii apărării sale și să comunice cu apărătorul pe care și-l alege;

c) să fie judecată fără o întârziere excesivă;

d) să fie prezentă la proces și să se apere ea însăși sau să aibă asistența unui apărător ales de ea; dacă nu are apărător, să fie informată despre dreptul de a-l avea și, ori de câte ori interesul justiției o cere, să i se atribuie un apărător din oficiu, fără plată dacă ea nu are mijloace pentru a-l remunera;

e) să interogheze sau să facă a fi interogați martorii acuzării și să obțină înfățișarea și interogarea martorilor apărării în aceleași condiții cu cele ale martorilor acuzării;

f) să beneficieze de asistența gratuită a unui interpret, dacă nu înțelege sau nu vorbește limba folosită la ședința de judecată;

g) să nu fie silită să mărturisească împotriva ei însăși sau să se recunoască vinovată.

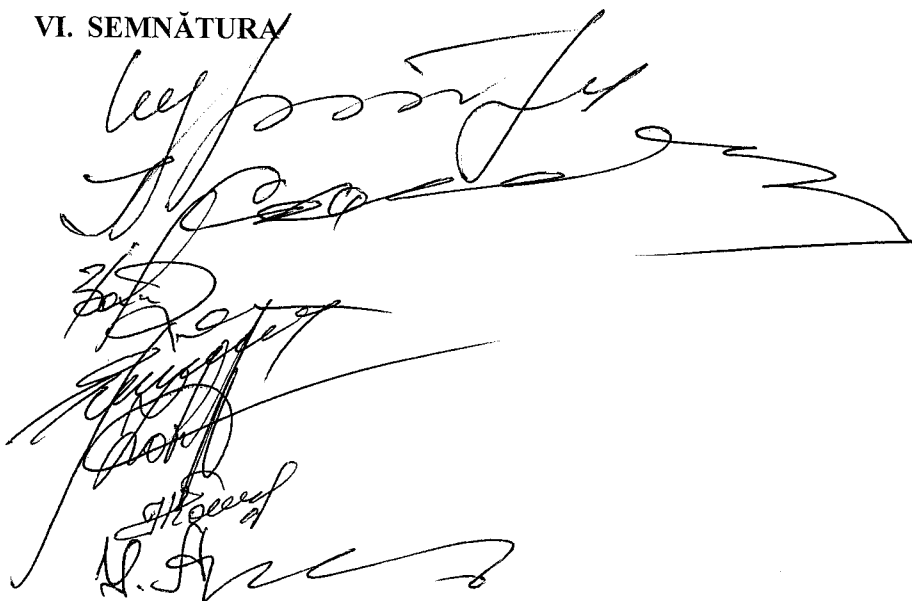
4. Procedura aplicabilă tinerilor care nu sunt încă majori potrivit legii penale va ține seama de vârsta lor și de interesul reeducării lor.

5. Orice persoană declarată vinovată de o infracțiune are dreptul de a obține examinarea de către o jurisdicție superioară, în conformitate cu legea, a declarării vinovăției și a condamnării sale.

6. Când o condamnare penală definitivă este ulterior anulată sau se acordă grațierea deoarece un fapt nou sau nou-descoperit dovedește că s-a produs o eroare judiciară, persoana care a suferit o pedeapsă în urma acestei condamnări va primi o indemnizație în conformitate cu legea, afară de cazul când s-a dovedit că nedescoperirea în timp util a faptului necunoscut îi este imputabilă ei, în întregime sau în parte.

7. Nimeni nu poate fi urmărit sau pedepsit din pricina unei infracțiuni pentru care a fost deja achitat sau condamnat printr-o hotărâre definitivă în conformitate cu legea și cu procedura penală a fiecărei țări.

VI. SEMNĂTURA

The image shows several handwritten signatures in black ink. At the top, there is a large, stylized signature. Below it, there are several smaller, more legible signatures, some of which appear to be official stamps or signatures of legal representatives. The signatures are written over a light background.